

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК НОВИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДЛЯ ХУДОЖНИКА

Черкесова І. Г.

*професор, заслужений діяч мистецтв України,
професор кафедри образотворчого мистецтва
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Стрімкий розвиток технологій нового часу – неймереж – виявив як позитивні так і негативні боки впливу як на суспільство в цілому, так і на окремих людей різних професій, уподобань, матеріальної забезпеченості та соціального стану. Розглянемо сферу образотворчого мистецтва і конкретно портрет. За Віктором Корсаком, штучний інтелект – це нові фарби в палітрі художника [2, с. 324]. Швидше новий унікальний інструментарій для художньої творчості, для створення різних зображень природних форм взагалі й зокрема, зображення людини.

На сьогодні фахівцями візуальних мистецтв вирішується питання: ШІ-Арт – це мистецтво? Наприкінці XIX – поч. XX ст. також точилися суперечки, чи можна визнати фотографію мистецтвом. На той час технологія фотографування та отримання фотографічних відбитків, де точно відбивалася модель (портрет, пейзаж тощо), викликало і здивування, й несприйняття. Вбачалася невідповідність механічного фіксування на дагеротипах, потім на плівці зображень людей творам (портретам), зроблених руками художників. Але з часом удосконалювалася сама технологія фотографування, вмілість тримати кадр і фотографія піднялася на рівень мистецтва й затвердилася на ньому. Нові технології систем генерації зображень програмами ШІ, наприклад, Midjourney, DALL-E 2, Nvidia Canvas, Leonardo AI за правильно складеними підказками (промтом – prompts) генерують досконалі імітації художніх творів взагалі й портретів зокрема. Саме імітації у заданих людиною параметрах: художньої техніки (живопис, рисунок, графіка тощо) і матеріалів (олійні фарби, акварель, туш, пастель тощо), художніх стилів (академічна класика, Модерн, абстракція, поп-арт, пост-модернізм тощо). Такі імітаційні художні твори для очей масового глядача стають зразками довершеності як технічно-виконавської, так й естетичної. Виникає вже поняття artificial intelligence art – мистецтво штучного інтелекту. На думку М. Дімури у 2025 р. неймережі стали потужним інноваційним засобом. Працюють вони за зразками функціонування людського мозку, навчаються на аналізі (обробці) неймовірно великих обсягах інформації, здатні виконувати різноманітні завдання в різних сферах людської діяльності [1].

Виникають й етичні проблеми: хто творець, хто виконавець-художник? У парі людина – ШІ (обмежуємося тільки художньою творчістю): людина-художник генерує ідею (на підставі асоціацій,

фантазії, уявлення) і пише промт за вимогами до роботи з нейромережами, створює вербальну форму вказівок/підказок для програми візуалізації своєї ідеї, наприклад портрету старого з бородою. Нейромережа за наданим завданням обробляє великий обсяг інформації і видає кінцевим результатом імітацію художнього твору у заданих техніках та стилях. І візуальне оцінювання такої імітації може зазначати за якістю виконання цей твір ШІ як художній продукт. То які ролі людини і ШІ у цьому дуєті поєднання непеєднуваного? Людина-творець (генератор ідеї і її вербалізації) і ШІ-творець – виконавець-художник (створювач візуальної художньої форми). Виникає образ кентавра (сполучення несполучаємого) [4]. Людина + ШІ, коли створюється синтез і отримаємо художній продукт, у нашому випадку художній портрет старого з бородою з високими естетичними й художніми якостями. Розглянемо автопортрет Тараса Шевченка з бородою і портрет ШІ-арт старого з бородою (рис. 1).

Тарас Шевченко, академічний художник, дивися уважно у дзеркало на себе і намагався передати у рисунку автопортрета увесь діапазон переживань від утисків влади і свій протест проти цього. Імітація портрету старого з бородою, що згенеровано Midjourney, не утворює образ конкретної людини з історією життя її, а передає ілюзію дуже вишколеної техніки академічного рисунку: відмивки тушшю + акварель. Не зрозуміло на чому передбачалося малювати: на папері, на твердій основі, що вкрита левкасом або на літографському камені. Зрозуміло, що цей цифровий художній продукт можна перенести на будь-яку матеріальну поверхню.

**Тарас Шевченко.
Згенеровано Midjourney**

**Автопортрет. 1857 20-ті рр.
XXI ст.**

Рис. 1. Автопортрет Тараса Шевченка з бородою і портрет ШІ-арт старого з бородою

Ілюзорно-натуральне копіювання натури відомо у мистецтві минулих століть і отримало назву з французької *trompe-l'oeil* – обман зору – троплей. Найдавніший троплей відомий з часів античності й описаний Плінієм Старшим – це картина давньогрецького художника Зевксиса з ілюзорно тривимірно написаним гроно винограду [3].

З огляду на вище наведене, можна зробити певні узагальнення та прогнози розвитку мистецтва штучного інтелекту. Технології ШІ у

початок творчого втілення ідеї зробили СЛОВО першочерговим: людина як генератор ідеї (концепції) складає текст – промт – вербальну форму задуманого. Це стає вказівкою до роботи з обчислення програмою нейромережі (ШІ) і утворення кінцевого результату – створення імітаційного зображення за промтом. Технологія повернула людину до біблійного: спочатку було Слово... На сьогодні і на майбутнє художник повинен не тільки опанувати професійні компетентності на високому рівні, але ще й опанувати технологію роботи з програмами нейромереж, що заточені під візуалізацію вербальної форми. Передбачається, що професіонал художник оцифрує ще й власні розробки у різних техніках своєї ідеї композиції і введе до обраної програми з візуалізації. Промт + візуальні цифрові форми утворять задуманий автором-художником результат – художній продукт. У цій ситуації художник – автор промту (вербальної форми ідеї) та автор робочих малюнків задуманого (візуальна форма ідеї) набуває статусу **митця, творця**. А програма нейромережі (ШІ) набуває статусу **виконавця** імітацій художньої форми. Зразки такої співтворчості (людина-художник+ШІ – умовний кентавр), відповідних найвищим досягненням у сфері образотворчого мистецтва, ще попереду. Такий стан речей буде детерміновано саме навчанням роботи з новітніми технологіями цифрового мистецтва та перетворення програм візуалізації нейромереж на дієвий ефективний інструмент виробництва художніх творів. Якщо художник візуалізує свій задум на основі власних, створених своїми руками малюнків та написаного ним самим промту, то це забезпечує його авторське право на усі відбитки з цифрового продукту його ідеї.

У недалекому майбутньому художники, що опанують робоче спілкування з штучним інтелектом, налагодять творчу співпрацю з певними програмами нейромереж, створять художні продукти нової естетичної якості. Такі твори будуть викликати позитивні емоційні стани (до катарсису) і вважатимуться унікальними.

Література:

1. Дімура М. Нейромережі у 2025 – що це і як це працює. 2023. URL: <https://www.site2b.ua/ua/web-blog-ua/nejromerezhi-shho-ce-i-yak-pracuye.html> (дата звернення: 08.04.2025).
2. Корсак В. Космогонія добра і зла, або про що не знав Заратустра. Філософський трактат. Дрогобич, 2024. 324 с.
3. Скржинська М. В. Пліній Старший. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Plinij_S (дата звернення: 08.04.2025).
4. Черкесова І. Г. Сполучення несполучаємого – «кентавр» інновацій у мистецтві та дизайні. Cultural and artistic practices: world and Ukrainian context : Scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. С. 504-528. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-322-4-23>